

*Третяк Марина Петрівна,
студентка 2 курсу магістратури
спеціальності «Психологія»*

*Науковий керівник:
кандидат психологічних наук, доцент
Бушуєва Тетяна Володимирівна*

«Розвиток навчально-пізнавальних мотивів молодших школярів»

Пізнавальна мотивація – це одна з рушійних сил процесу навчання, освоєння нових знань. Нами було проведено емпіричне дослідження особливостей розвитку пізнавальної мотивації молодших школярів та її динаміки на різних етапах навчання. В дослідженні взяли участь 120 учнів 1-4 класів київської СШ № 129. Було використано такі психодіагностичні методики: “Вивчення мотиваційної сфери учнів” (М.В. Матюхіна) [1], Методика діагностики навчальної мотивації молодших школярів “Східці спонукань” (Н.В. Єлфімова) [2], «Пізнавальна активність молодшого школяра» (А.А. Горчинська) [3].

Вивчення мотиваційної сфери учнів виявило наступний розподіл навчальних мотивів серед молодших школярів: мотив благополуччя є провідним мотивом учіння 36 % учнів; мотивація змісту навчання – 22% досліджуваних; мотивація престижу – 21% досліджуваних; мотивація уникнення неприємностей – 18%; самовизначення і самовдосконалення – 2 % досліджуваних; мотиви обов'язку і відповідальності – 1% досліджуваних. Згідно з результатами, отриманими за методикою М.Матюхіної, мотивація змісту навчання не представлена серед домінуючих мотивів навчання учнів першого класу, є домінуючим мотивом навчання 20% другокласників, 60% третьокласників, 10% четвертокласників.

Методика Н.Єлфімової дозволяє визначити співвідношення пізнавальних і соціальних мотивів учіння молодших школярів. За результатами дослідження у 52% учнів домінують пізнавальні мотиви учіння, у 36% молодших школярів домінують соціальні мотиви учіння, 12% досліджуваних мають гармонійне поєднання пізнавальних та соціальних мотивів учіння.

Результати, отримані за методикою Н.Єлфімової, свідчать, що провідними мотивами навчання 77% першокласників є соціальні мотиви. Лише кожен п'ятий учень 1 класу обрав пізнавальні мотиви навчання, серед яких переважає результативний мотив («Я вчуся для того, щоб отримувати хороші оцінки»). Пізнавальні мотиви є провідними мотивами навчання 57% учнів 2 класу (переважно широкий пізнавальний («Я вчуся для того, щоб все знати») і результативний), 70 % учнів 3 класу (переважно широкий пізнавальний, процесуальний («Я вчуся тому, що мені подобається процес навчання»), результативний) та 67% учнів 4 класу (переважно широкий пізнавальний, результативний та навчально-пізнавальний («Я вчуся для того, щоб навчитися самому вирішувати завдання»). Таким чином, першокласники переважно орієнтуються на результат учіння (оцінку), другокласники – орієнтуються на оволодіння новими знаннями та на результат, третьокласники – орієнтуються на процес учіння, на оволодіння новими знаннями та на результат, у четвертокласників додається орієнтація на засвоєння способу отримання знань.

Метою методики А. Горчинської є оцінка ступеня вираженості пізнавальної активності молодших школярів. За результатами дослідження 39% молодших школярів мають високий рівень пізнавальної активності; 37% - середній її рівень; 24% учнів - низький рівень пізнавальної активності. Вивчення динаміки вираженості пізнавальної активності на різних етапах навчання молодших школярів показало наступне. Більшість(70%) досліджуваних учнів 1 класу мають низький рівень пізнавальної активності навчання і тільки у одного з десяти першокласників визначається високий її рівень. В учнів 2 класу вираженість низького рівня пізнавальної активності (порівняно з першокласниками) зменшується (13%), переважає середній рівень пізнавальної активності (53%). А от більшості досліджуваних 3 класу властивий високий рівень пізнавальної активності навчання (63%), тобто ці учні проявляють інтерес, захоплення до процесу навчання,

люблять читати додаткову літературу, їм цікаво розв'язувати задачі, які потребують кмітливості, ерудиції, шукати відповіді на проблемні питання тощо. Низький рівень пізнавальної активності навчання мають 7% третьокласників. Високий рівень пізнавальної активності властивий також і більшості досліджуваних 4 класу (54%). Низький рівень пізнавальної активності навчання мають 3% четвертокласників. Отже, рівень пізнавальної активності поступово збільшується в перші три роки навчання учнів. В 4 класі спостерігається незначне зниження рівня пізнавальної активності навчання, а саме зменшення кількості учнів з високим рівнем пізнавальної активності і збільшення кількості учнів з середнім її рівнем.

Врахування динаміки навчально-пізнавальної мотивації молодших школярів на різних етапах навчання сприятиме оптимізації навчального процесу.

Список використаної літератури:

1. Бадмаева Н.Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей: Монография. Улан-Удэ, 2004. С.149-150.
2. Елфимова Н.В. Диагностика и коррекция мотивации учения у дошкольников и младших школьников: Учебно-методическое пособие. М.: Изд-во МГУ, 1991.102 с.
3. Горчинская А.А. Развитие познавательного интереса младших школьников в учебной деятельности: дис...канд. пед.наук. Челябинск, 1999. 187 с.